

โรงเรียนวิถีอีสาน : การบูรณาการภูมิปัญญาสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน
 The school of Esan life ways : The integration the Wisdom of Students,
 Lead to the Developments of Student's Life

สันติ ฤาไชย* ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน** ผศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ**

*นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

**อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ การบูรณาการภูมิปัญญาสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนเป็นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนตามแนวทางวิถีอีสาน โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการพัฒนากิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีอีสาน และศึกษาคุณภาพชีวิตนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีอีสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง จำนวน 507 คน ดำเนินการวิจัยแบบผสานวิธี ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนตามแนวทางวิถีอีสาน โรงเรียนเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 โดยได้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการและครูพาทำ ส่งผลให้โรงเรียน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ เป็นที่ยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชนเครือข่าย 2) การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีอีสานได้จัดกิจกรรมบูรณาการแบบสหวิทยาการเข้ากับหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในท้องถิ่น นอกห้องเรียน และในหอพัก จัดการเรียนการสอนแบบเต็มเวลาเต็มวัน สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนแต่ละบุคคล 3) คุณภาพชีวิตนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีอีสานอยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้านส่งผลให้ภาพโดยรวมของการอยู่ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียน เกิดเป็นสังคมจิตงาม อันเป็นสังคมแห่งความรักความเข้าใจ เอื้ออาทร มีเมตตา กรุณา และมีความปรารถนาดีต่อกัน

คำสำคัญ : วิถีอีสาน, การบูรณาการ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract : The integration the wisdom of students, lead to the developments of students life. The purposes of this research were to study the phenomenon developments quality of students life according Esan life ways of Kalasinpanyanukul School, to develop activities for learning Esan life, and to study developments quality of students life through learning process according Esan life ways. The samples of research consisted of 507 people including the school board, luminaries, school administrators, teachers, students and guardians. This research combines both qualitative and quantitative methods. Results of the research were as follows: 1) Phenomenon of students' livelihood development according to Esan life ways has been started since B.E. 2555, the school has developed the learning program, managed appropriate environment and installed various learning source. Regarding, reprocessing the learning program to be more appropriate, the school has received awards from many organizations, recognized and accepted by parents and the community network.

2) According to the develop activities in the learning program management, the school has set activities by integrating the interdisciplinary way into the North East culture and reprocessing the learning program and technic to be consistent with the needs of students. 3) The quality of students' livelihood, focuses on students who have graduated in the process of learning program management, both overall and individual aspects are at high level, leading to live together among students, teachers and school personnel. And finally the good spirit society has promoted as a society of love, understanding, compassion and generosity to have a good wish to each other.

Keywords : Esan life ways, The integration, The wisdom

บทนำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 มุ่งพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน และประเทศโดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขยายการนำทุนของประเทศเป็น 7 ทุน ได้แก่ มนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรม มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการสร้างฐานทางปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพโดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเป็นสังคมสันติสุข และเพื่อพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มวัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีบทบาทหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ อีกทั้งยังได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะสงฆ์สังฆการีเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันเพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร และรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาคน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554 : 18-23)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญจำเป็น ของการผลักดันการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพทั่วถึง และตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น จึงกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการ ที่มุ่งเน้นให้ “คนพิการได้รับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ทัวถึงและเสมอภาค” เพื่อเป็นกรอบทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) ของกระทรวงศึกษาธิการโดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนพิการได้รับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ทัวถึง และเสมอภาค” โดยมีวิสัยทัศน์ คือ 1) สร้างโอกาสให้คนพิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง 2) จัดการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3) ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาพส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ และ 4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2555 : 19-22)

โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา คือ ขับเคลื่อน

พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิถีอีสานภายใต้พื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป้าประสงค์ของการจัดการศึกษา คือ 1) มีหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน 2) นักเรียนมีทักษะในการทำงานพื้นฐานอาชีพ และงานอาชีพตามศักยภาพ 3) บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา ในรูปแบบวิถีอีสาน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรเครือข่ายให้การสนับสนุนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 5) องค์กรและอาคารสถานที่ สื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ เหมาะสม และเพียงพอในการให้บริการแก่นักเรียน นักเรียนที่เข้ามาเรียนในโรงเรียน กาศสิณัฐปัญญาคุณ จังหวัดกาฬสินธุ์ทุกคน มาจากครอบครัวคนอีสานที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทุกครอบครัวนับถือศาสนาพุทธมีวิถีการดำรงชีวิตแบบสังคมคนอีสาน ซึ่งโรงเรียนได้กำหนดทิศทางการจัดการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา พ.ศ. 2555-2559 โดยจัดให้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการจำเป็นของนักเรียน ด้วยการบูรณาการกิจกรรมหลากหลายให้สอดคล้องกับหลักภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนมุ่งให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทางด้านสุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และสามารถประกอบอาชีพตามศักยภาพได้ (โรงเรียนกาศสิณัฐปัญญาคุณ. 2555 ; 10) จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2555-2559 ประกอบกับการระดมสมองจากเวทีเสวนาผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน ผู้แทนองค์กรศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม และนักวิชาการ สรุปได้ว่านักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาไปแล้ว จะต้องไปอยู่กับครอบครัวและชุมชนเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเรียนจบแล้วนักเรียนเหล่านี้ควรจะได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดำรงชีวิตในครอบครัวและชุมชนได้อย่างมั่นใจ และไม่เป็นการระของครอบครัว ชุมชนและสังคม

ในปีการศึกษา 2555 โรงเรียนกาศสิณัฐปัญญาคุณ จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอน ในรูปแบบโรงเรียนวิถีอีสาน ที่มุ่งบ่มเพาะนักเรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน โดยยึดเอาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นคือ ฮีตสิบสองซึ่งผสมผสานพิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวกับเรื่องผี และพิธีกรรมการดำรงชีวิตทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ที่จะต้องปฏิบัติทั้ง 12 เดือน ในแต่ละปีภาษาพื้นบ้าน เรียกว่า “บุญประจำเดือน” มุ่งหวังที่จะให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ผ่านการอบรมบ่มเพาะ จนจบหลักสูตร แล้วนักเรียนจะเป็นคนดี ช่วยเหลือตนเองได้พึ่งพาตนเองได้ สามารถประกอบอาชีพได้ความศักยภาพและความสนใจ อีกทั้งสามารถดำรงชีวิตประจำวันอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคม ได้อย่างมีความสุข อย่างยั่งยืน (โรงเรียนกาศสิณัฐปัญญาคุณ. 2555 : 5) แต่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในปีการศึกษาที่ผ่านมา ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องของการนำหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ให้เป็นรูปธรรม ครูผู้สอนยังยึดการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม ไม่เข้าใจในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด ถึงแม้โรงเรียนได้จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนก็ตาม

ผู้วิจัยจึงได้มีแนวคิดหากโรงเรียนได้พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดีขึ้นกว่าเดิม ให้ครูและนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติร่วมกัน โดยการบ่มเพาะผ่านกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจริง ภายใต้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3 หลักคือ หลักภูมิปัญญาท้องถิ่นฮีตสิบสอง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักบุญศึกษา จะทำให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนตามแนวทางวิถีอีสาน โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีอีสาน
3. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีอีสาน

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 65 คน นักเรียนจำนวน 480 คน และผู้ปกครอง จำนวน 480 คน รวมทั้งสิ้น 1,048 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยที่ให้ข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครอง โดยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก และกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยทำการเปิดตารางสุ่มส่วนกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608 ; อ้างถึงใน สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2553 : 50) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 293 คน จำแนกเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 56 คน นักเรียนจำนวน 214 คน และผู้ปกครอง จำนวน 214 คน รวมทั้งสิ้น 507 คน

ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาตามเนื้อหา ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. กิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์
3. คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต การสนทนากลุ่ม แบบสอบถาม รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และศึกษาจากภาคสนาม ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2556 ถึง มีนาคม 2557 ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ระยะเวลา ระยะเวลาในการทำวิจัย เดือน พฤษภาคม 2556 – เดือน สิงหาคม 2557

สถานที่ โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนตามแนวทางวิถีอีสาน โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อพัฒนากิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีอีสาน และเพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีอีสาน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ

ตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งมีจำนวน 1,048 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากรโดยกำหนดขนาดตามตารางสำเร็จของเครจซีและมอร์แกน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 507 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยโปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 115) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.88
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่เอง โดยประมวลเนื้อหาหามาเสนอข้อมูลในรูปคำบรรยาย ส่วนแบบสอบถามใช้โปรแกรมสำเร็จรูป คำนวณหาค่าทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

1. ปรากฏการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนตามแนวทางวิถีอีสาน ของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์
 ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวิถีอีสานจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 ซึ่งโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่เป็นภาระของครอบครัว ชุมชน โดยจัดกิจกรรมผ่านกระบวนการตามแนวคิด 3 หลัก คือ หลักภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีฮีตสิบสอง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักบุญสิกขา หรือบุญกิริยาวัตถุ 3 โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ โดยใช้กรอบการบริหารงาน “ESAN โมเดล” ความหมายคือ E : Environment (สิ่งแวดล้อม) หมายถึง สภาพแวดล้อมล้อมและแหล่งเรียนรู้ S: Students (นักเรียน) หมายถึง นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา A : Activities (กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต) หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนภายใต้ แนวทาง “โรงเรียนวิถีอีสาน” และ N : Needs (ความต้องการจำเป็น) หมายถึง ความต้องการจำเป็นของนักเรียนที่มีความ บกพร่องทางสติปัญญาที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน จัดการเรียนการสอน ภายใต้หลักสูตรสถานศึกษา (หลักสูตรโรงเรียนวิถีอีสาน) โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ ขับเคลื่อนกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการผ่านประเพณีฮีตสิบสองคือการทำบุญในแต่ละเดือน ซึ่งเป็นเรื่องที่นักเรียนมีประสบการณ์เดิมและสอดคล้องกับชีวิตจริงอยู่แล้ว การดำเนินกิจกรรมมีเนื้อหาสอดคล้องเข้ากับ 6 กลุ่มทักษะซึ่งเป็นทักษะตามหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คือ ทักษะ การเคลื่อนไหว ทักษะภาษาและการสื่อสาร ทักษะสังคมและการดำรงชีวิต โดยจัดกิจกรรมการสอนแบบครู

พาทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในลักษณะการปลูกฝังบ่มเพาะนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพเฉพาะตนอย่างอิสระ เป็นบุคคลมีคุณค่า มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพตนเอง สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชน และสังคม ได้อย่างมีความสุข

จากการดำเนินงานผ่านมาส่งผลให้โรงเรียนได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (Obec award) ปี 2555 ประเภทสถานศึกษายอดเยี่ยมประเภทโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการบกพร่องทางสติปัญญา ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนการสอน รางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จังหวัดชัยภูมิ และรางวัลเหรียญเงินระดับชาติ ที่เมืองทองธานี ขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนได้รับรางวัลผู้อำนวยการสถานศึกษายอดเยี่ยม โรงเรียนการศึกษาพิเศษ ประเภทโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการบกพร่องทางสติปัญญา ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนการสอน รางวัลชนะเลิศเหรียญทอง พร้อมโล่เกียรตินิยมระดับประเทศ ที่เมืองทองธานี กรุงเทพมหานคร และในปี 2556 โรงเรียนและผู้บริหารก็ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. (Obec award) ระดับเหรียญทองด้านวิชาการและด้านบริหารจัดการสถานศึกษาด้วย

2. การพัฒนากิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีสาน ของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการบูรณาการกิจกรรมตามหลักแนวคิด 3 ประการ คือ

2.1 หลักภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีฮีตสิบสองโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อบรมตามประเพณีฮีตสิบสองทุกเดือน ซึ่งบริหารจัดการโดยให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้ง 12 บุญ โรงเรียนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 10 บุญ ได้แก่ บุญบั้งไฟ บุญข้าฮေး บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก บุญกฐิน บุญเข้ากรรม บุญคูณลาน บุญข้าวจี่ บุญผะเหวด ส่วนอีก 2 บุญให้ผู้ปกครองและชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน คือ บุญสงกรานต์ (สงกรานต์) และบุญออกพรรษา โดยทั้ง 12 บุญมีกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระทั้ง 6 ทักษะ ตามหลักสูตร

2.2 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดแนวทางในการบูรณาการทั้งสำหรับครูผู้สอนใน 3 คุณลักษณะ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม ตามแนวทางปฏิบัติพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยกิจกรรมส่วนหนึ่งกำหนดไว้ในชั่วโมงการเรียนการสอน ส่วนอีกกิจกรรมหนึ่งได้ลงสู่การปฏิบัติจริงตลอดเวลาที่นักเรียนอยู่หอพัก ขณะที่ครู พี่เลี้ยง นักเรียนประจำหอพักได้ร่วมกิจกรรมเกษตรสร้างสุขด้วยกันเพาะปลูกพืชผักสวนครัวรอบๆ บริเวณหอพัก เก็บผลผลิตเพื่อรับประทาน เหลือกก็ส่งขายหรือแบ่งปันไปยังหอพักข้างเคียงนับเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงาน รู้หลักการดำรงชีวิต มีความรักสามัคคีกับเพื่อน รู้จักการให้แบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อันเป็นแนวทางการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 หลักบุญสิกขา หรือบุญกิริยาวัตถุ 3 มีแนวทางในการบูรณาการดังนี้

2.3.1 ทานมัย โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ เรื่อง การให้การเผื่อแผ่ และการแบ่งปัน เช่น จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ การแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น ฝึกการให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน อีกทั้งฝึกให้นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้คนอื่นได้มีส่วนร่วมบุญด้วยการทำความดีด้วยกัน โดยพลอยชื่นชมหรือแสดงความยินดี ยอมรับเห็นชอบในการทำบุญทำความดีของผู้อื่น

2.3.2 ศีลมัย โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีความเกื้อกูลและไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น ธนาคารความดี รางวัลสำหรับนักเรียนดีเด่น การเป็นผู้มีจิตอาสา และกิจกรรมทำวัตรเย็นช่วงเทศกาลเข้าพรรษา อีกทั้งฝึกให้นักเรียนมีความอ่อนโยน สุภาพอ่อนน้อม ให้เกียรติกัน เคารพยกย่องท่านผู้มีความเป็นผู้ใหญ่ ผู้สูงด้วยคุณธรรมความดี เป็นต้น รวมถึงการมีกิจกรรมร่ายทางดงาม ตามวัฒนธรรมประเพณี

2.3.3 ภาวนามัย โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกอบรมจิตใจ พัฒนาปัญญา โดยการให้นักเรียนได้ฟังธรรม อ่านข่าวสารในเรื่องราวที่ค้างมาพร้อมทั้งแนะนำความรู้ให้แก่ผู้อื่นเพื่อพัฒนา นักเรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยโรงเรียนได้มอบหมายให้กลุ่มงานวิชาการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการในรูปตามแนวทางวิถีอีสานโดยบูรณาการให้เข้ากับทุกกลุ่มทักษะ ได้แก่ ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะภาษาและการสื่อสารทักษะสังคมและการดำรงชีวิต ทักษะการช่วยเหลือตนเองและสุขอนามัย ทักษะวิชาการ และทักษะอาชีพ ด้วยการบ่มเพาะปลูกฝังผ่านกิจกรรมที่ 3

3. คุณภาพชีวิตนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีอีสาน ของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์

3.1 กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 280 คน จำแนกเป็นกรรมการสถานศึกษา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.57 ครูผู้สอน จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และผู้ปกครอง จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 76.43

3.2 ระดับของคุณภาพชีวิตนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีอีสาน ของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ ดังนี้ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.58) การดำเนินชีวิตตามหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานประเพณีฮีตสิบสอง ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.59) และการดำเนินชีวิตตามหลักบุญสิกขา ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.56) ดังนั้นคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทางวิถีอีสานของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ ทุกรายการสรุปได้ว่าอยู่ในระดับมาก

จากการสังเกต สัมภาษณ์ ครู นักเรียน และผู้ปกครองสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนโดยใช้วิถีอีสาน ส่งผลให้เกิดคุณภาพการดำรงชีพในแต่ละวันถูกสุขลักษณะ สะอาด มีระเบียบวินัย รู้จักเคารพในกฎกติกา รู้จักอดทนอดกลั้น ลดพฤติกรรมก้าวร้าว มีทักษะที่ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีพฤติกรรมกล้าถาม กล้าที่จะพูดคุย มีสมาธิในการเรียนรู้ การรู้จักฟังคำสั่ง และปฏิบัติตามคำสั่ง มีทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กมัดใหญ่ที่ดีแสดงถึงความผูกพันรักและติดโรงเรียน ติดห้องเรียนเพราะเกิดทักษะการเรียนรู้ในกิจกรรมที่ครูจัดให้ มีความรัก ผูกพันและรู้สึกอบอุ่นเมื่ออยู่กับครูสามารถค้นพบตนเองว่า สิ่งไหนชอบหรือสิ่งไหนรักและแสดงออกถึงความเป็นคนที่นุ่มนวลอ่อนโยนเป็นผู้มีจิตใจงาม จะไม่ทำอะไรที่เบียดเบียนทั้งตนเองและเบียดเบียนคนอื่นเอื้อเพื่อแผ่แผ่มีความรักและความสามัคคีกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีน้ำใจรู้จักการแบ่งปัน รู้จักยินดีในการให้มีการช่วยเหลือผู้อื่นและที่สำคัญที่สุดนักเรียนได้แสดงศักยภาพซึ่งแฝงเร้นอยู่ในตัวผู้เรียนแต่ละคนแสดงออกมาและค้นพบพลัง ความกระตือรือร้น และปัญญาที่ตนเองมีอยู่เพื่อนำมาซึ่งคุณภาพสูงสุดของตัวเองซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้อย่างมีคุณภาพพัฒนาจนเกิดสมรรถนะสำคัญคือ ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุขอย่างยั่งยืนด้วยการเป็นคนเต็มคน

ขณะที่ครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียนก็ได้รับการเชื่อมซึบกับการที่ได้พานักเรียนลงมือฝึกปฏิบัติกิจกรรมอย่างใกล้ชิดร่วมกัน ทำให้ครูเกิดการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันกับเด็กนักเรียนได้อย่างมีความสุข มีจิตใจที่อ่อนโยนเข้าถึงความเป็นจริงของนักเรียน มีความโอบอ้อมอารี มีเมตตา มีสมาธิอดทนในการปฏิบัติหน้าที่ จึงนับได้ว่ากระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนนี้ จึงส่งผลให้ภาพโดยรวมของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ เกิดเป็นสังคมจิตงาม

อภิปรายผล

โรงเรียนวิถีสาน : การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนรู้ตามแนวทางวิถีสาน ผ่านกิจกรรมการบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นพรพบุรุษหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นท้องถิ่นอีสานคือประเพณีฮีตสิบสอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระพุทธเจ้าคือหลักบุญศึกษา อันจะส่งผลไปยังการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างเต็มตามศักยภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ประเด็นที่ 1. ปราบกฏการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์พบว่า

โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้เริ่มจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา “วิถีสาน” เมื่อพ.ศ. 2555 มีเป้าหมายเพื่อจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่เป็นภาระของครอบครัว และชุมชน โดยบูรณาการกิจกรรมผ่านแนวคิด 3 หลัก คือหลักภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีฮีตสิบสอง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักบุญศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบครบทุกด้านอย่างเต็มเวลา เต็มวัน เนื่องจากนักเรียนอยู่ประจำโรงเรียนตลอด 24 ชั่วโมง ส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีพัฒนาการทุกด้านเพิ่มขึ้นเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักการดำเนินชีวิต ทำให้ครอบครัว ชุมชน และสังคมยอมรับมากขึ้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นการจัดการเรียนการสอนในลักษณะการบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) โดยโรงเรียนได้กำหนดหัวข้อขึ้นมา คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีฮีตสิบสอง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบุญศึกษา เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน สอดคล้องกับ สุขานวล บุญเที่ยง (2554: 302) ได้ศึกษาการบูรณาการหลักคำสอนสู่การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในภาคอีสาน พบว่า ประชาชนชาวบ้านอีสานเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาการดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างและการพัฒนาสู่การพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการเสริมสร้างขีดความสามารถในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองทั้งนี้ควรมีการประยุกต์ใช้มิติทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชุมชนเพื่อทำให้กระบวนการพัฒนามีความสำเร็จ และยังสอดคล้องกับ คำดี จันทะเกษ (2554: 334) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมควรนำไปปฏิบัติและปรับใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ประเด็นที่ 2. การพัฒนากิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีอีสาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์พบว่า

โรงเรียนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการบูรณาการตามแนวคิด 3 หลัก คือ

1. หลักภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีฮีตสิบสองโดยโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยบูรณาการกิจกรรมตามประเพณีฮีตสิบสองทุกเดือน ซึ่งบริหารจัดการโดยให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้ง 12 บุญ โรงเรียนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 10 บุญ ได้แก่ บุญบั้งไฟ บุญเข้าพรรษา บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก บุญจูงวัว บุญเข้ากรรม บุญคูณลาน บุญข้าวจี่ บุญพะเหวด ส่วนอีก 2 บุญให้ผู้ปกครองและชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโดยครูผู้สอนจัดทำเอกสารประกอบการจัดกิจกรรมและติดตามการจัดกิจกรรมอีกทางหนึ่ง คือ บุญสงกรานต์ (สงกรานต์) และบุญออกพรรษา โดยทั้ง 12 บุญ มีกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระทั้ง 6 ทักษะ ตามหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แก่ ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะภาษาและการสื่อสาร ทักษะการช่วยเหลือตนเอง และสุขอนามัย ทักษะสังคมและการดำรงชีวิต ทักษะวิชาการ และทักษะอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของเมอร์ฟี (Murphy, 1997 : Online) ที่ว่าครูแสดงบทบาทเป็นผู้ชี้แนะผู้กำกับผู้ฝึกฝนผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนของนักเรียน ฯลฯ จัดบริบทของการเรียนเช่นกิจกรรมโอกาสเครื่องมือสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมวิธีการคิดและการกำกับ และรับรู้เกี่ยวกับตนเองนักเรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้และกำกับการเรียนรู้ของตนเองจัดปรากฏการณ์การเรียนสภาพแวดล้อมทักษะเนื้อหาและงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนตามสภาพที่เป็นจริงใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิเพื่อยืนยันสภาพการณ์ที่เป็นจริง

2. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดแนวทางในการบูรณาการทั้งสำหรับครูผู้สอนใน 3 คุณลักษณะ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม ตามแนวทางปฏิบัติพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรินทร์ ภูสิงห์ (2552 : 387) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีผลการวิจัยพบว่าการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี จะจัดได้ดีเมื่อมีองค์ประกอบ 2 ส่วนส่วนแรกได้แก่องค์ประกอบของรูปแบบที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยหลักการจูงมุงหมายการจัดการจัดการดำเนินการดำเนินการตัวชี้วัดความสำเร็จการนำรูปแบบไปใช้และเงื่อนไขความสำเร็จและส่วนที่ 2 ได้แก่องค์ประกอบด้านการจัดการศึกษาประกอบด้วยการบริหารและจัดการการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาการจัดการกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาการจัดการบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. หลักบุญสิขา โดยมีแนวทางในการบูรณาการ ได้แก่ 1) ทานมัย โรงเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ เรื่อง การให้ การเผื่อแผ่ และการแบ่งปัน เช่น จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ การแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น ฝึกการให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน อีกทั้งฝึกให้นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้คนอื่นได้มีส่วนร่วมบุญด้วยการทำความดีด้วยกัน โดยพลอยชื่นชมหรือแสดงความยินดี ยอมรับเห็นชอบในการทำบุญทำความดีของผู้อื่น 2) ศีลมัย โรงเรียนจัดกรรมให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีความเกื้อกูลและไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น ธนาคารความดี รางวัลสำหรับนักเรียนดีเด่น การเป็นผู้มีจิตอาสา และกิจกรรมทำวัตรเย็นช่วงเทศกาล

เข้าพรรษา อีกทั้งฝึกให้นักเรียนมีความอ่อนโยน สุภาพอ่อนน้อม ให้เกียรติกัน เคารพยกย่องท่านผู้มีความเป็นผู้ใหญ่ ผู้สูงด้วยคุณธรรมความดี เป็นต้น รวมถึงการมีกิจกรรมทางดงาม ตามวัฒนธรรมประเพณี รู้จักช่วยเหลือ รับผิดชอบต่อบริการในกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ 3) ภาวนามัย โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกอบรมจิตใจ พัฒนาปัญญา โดยการให้นักเรียนได้ฟังธรรม ครูเล่าข่าวสารในเรื่องราวที่ดงาม กลุ่มงานวิชาการได้จัดทำหลักสูตร สถานศึกษา “โรงเรียนวิถีสาน” จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการโดยบูรณาการให้เข้ากับทุกกลุ่มทักษะ ด้วยการบ่มเพาะปลูกฝังผ่านกิจกรรมทั้ง 3 หลักซึ่งสอดคล้องกับพระครูอนุกุลปริยัติการ (2556 : 122) ได้ศึกษารูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการขององค์กรสมาชิกสร้างสุข ผลการวิจัยพบว่า การใช้รูปแบบเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้กระบวนการจิตตานุกรม ในการดำเนิน กิจกรรมขององค์กรสมาชิกสร้างสุขสามารถสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ยึดมั่นถ้อยมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี สร้างความเป็นสุขให้แก่ครอบครัวและชุมชน

ประเด็นที่ 3.คุณภาพชีวิตนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีสาน ของโรงเรียน กาศลีนธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

คุณภาพชีวิตนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีสาน ของโรงเรียนกาฬสินธุ์ ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน และจากการสัมภาษณ์ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ถึงผลของคุณภาพชีวิตนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ และทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการของบลีเชน (Blisheh, 1969 : 27) ที่สรุปไว้ว่า การเรียนการสอน แบบบูรณาการเป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมมือกันค้นคว้าหรือศึกษาในสิ่งที่สนใจนักเรียน จะต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่นักเรียนอาจจะเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อศึกษาเป็นรายบุคคลก็ได้ซึ่งลักษณะ ของหลักสูตรแบบบูรณาการประกอบด้วยการจัดเวลาเรียนให้กับนักเรียนมากพอกับการเรียนรู้การศึกษาหาความรู้ อย่างเป็นอิสระ (Autonomous) ภายใต้การแนะนำของครูการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง (Remedial Education) ครู ต้องใช้เวลาให้เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างความรู้พื้นฐานให้กับนักเรียนมีการตอบสนองความสนใจที่ต่างกันของนักเรียน (Special Interests) องค์ประกอบการเรียนการสอนทั้ง 4 ประการนี้ทำให้ครูค้นพบความสามารถและความสนใจ ของนักเรียนและเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ ของตนเองอย่างก้าวหน้า

การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน เป็นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา ท้องถิ่นด้านการศึกษาโดยเป็นการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน คือปรับการเรียนจากเรียนเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนและเรียนเต็มเวลาตามหลักสูตร เป็นการจัดการเรียนเพื่อสนองต่อความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคลสู่ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและจัดกิจกรรมอบรม บ่มเพาะเต็มเวลา เต็มวัน การเปลี่ยนการสอนของครูจากการสอนตามคู่มือ ครูและจัดกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เป็นการสอนแบบลงมือทำสู่การปฏิบัติจริงด้วยการบูรณาการ กิจกรรมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 3 ส่งผลให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ผ่านการพัฒนาคุณภาพชีวิต นักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเสรี อยู่ร่วมกับ ครอบครัว และสังคมได้อย่างมีความสุข ขณะที่ครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียนก็ได้รับการสัมผัสกับการที่ได้พานักเรียนฝึกปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ครูเกิดการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันกับเด็กนักเรียนได้อย่างมีความสุข มีจิตใจที่อ่อนโยนเข้าถึงความเป็นจริงของนักเรียน มีความโอบอ้อมอารี มีเมตตา มีสมาธิอดทนในการปฏิบัติหน้าที่ จึงนับได้ว่ากระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนนี้ จึงส่งผลให้ภาพโดยรวมของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์ เกิดเป็นสังคมจิตงาม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานที่จัดการศึกษาทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ไม่ว่าจะจัดการศึกษาให้กับเด็กปกติหรือเด็กพิการ ในรูปแบบอยู่ประจำ หรือไปกลับหรือองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานได้ ดังนี้

1. ใช้เป็นแบบอย่างหรือแนวทางในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ใช้เป็นฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้การจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ใช้เป็นฐานข้อมูลอ้างอิงการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยในครั้งนี้มีข้อมูลหลายประเด็นที่น่าสนใจ และควรทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมหรือต่อยอดงานวิจัยนี้ ได้แก่

1. ควรมีการศึกษาระบบการส่งต่อนักเรียนที่ผ่านการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนผู้สังคมครอบครัวและชุมชน
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้การผลการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน
3. ควรมีการศึกษากลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- คำดี จันทะเกษ. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปริญญาโท. มหาวชิราวุธวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พระครูอนุกูลปริยัติการ. (2556). รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการขององค์กรสมาธิสร้างสุข. ปร.ด.: มหาสารคาม.
- โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล.(2555). สารสนเทศประจำปีการศึกษา 2555. กาฬสินธุ์ : กลุ่มงานสารสนเทศ.
- _____. (2555). หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล พ.ศ. 2551. กาฬสินธุ์ : โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). คู่มือฝึกอบรมการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ดพ.ศ. 2555 – 2559. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุชานาด บุญเที่ยง. (2554). ประชาชนชาวบ้าน : การบูรณาการหลักคำสอนสู่การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชน
พึ่งตนเองในภาคอีสาน. ปรินฤนิพนธ์ ปร.ด.: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุรินทร์ ภูสิงห์. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร. ปรินฤนิพนธ์ กศ.ด. :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Blishen, E. (1969). *Blond Encyclopedia of Education*. London : Bloond Education.

Murphy, E. (1997). *Constructivist Checklist, Application of Constructivist Checklist*. Retrieved
July 23, 2004, from <http://www.stemnet.nf.ac/~emurphy/emurphy/cle4-5a,c.html>.

